

La recuperació dels 'Quartets' de Gaspar Cassadó

El 17 de gener es van presentar en concert els *Quartets de corda núm. 2 i 3* de Gaspar Cassadó, una primícia que romania tancada amb pany i clau a casa del violinista Víctor Martín i que el Quartet Altimira ha recuperat per una altra via, a través de l'arxiu documental sobre Gaspar Cassadó (1897-1966) que es troba a Tòquio, a la Universitat de Tamagawa.

El llegat del violoncel·lista i compositor català Gaspar Cassadó és dels més apreciats i, alhora, dels més malbaratats, tant a nivell nacional com internacional. Potser ho ha estat pel seu destí cosmopolita: resident a Itàlia des dels anys vint i itinerant constantment per tot el món fins a la seva mort, que el va sorprendre en un hotel a Madrid camí de retrobar-se amb la seva família a Barcelona per passar el Nadal. També cal remarcar que la vida íntima de Gaspar Cassadó no es pot sostreure de la seva col·laboració artística amb dues pianistes estrangeres que van acompanyar-lo llargament en dos períodes diferents i que en van compartir i promoure el reconeixement musical. Parlo de Giulietta Gordigiani, la pianista florentina vídua del banquer Mendelssohn, emparentat amb el compositor i originari de Berlín, i de la pianista japonesa Chieko Hara, filla de compositor il·lustre i intèrpret destacada del piano clàssic sorgida al Japó al període de la Segona Guerra Mundial, quan la visita de joves talents orientals a Europa encara era un exotisme.

El vincle de Cassadó amb aquestes dues intèrprets va ser tant artístic com personal: amb Giulietta hi va viure des de principis dels anys vint, quan es va traslladar a Florència, fins a la mort d'ella a la darreria dels cinquanta. I amb Chieko Hara, s'hi va arribar a casar; ella és qui es va endur i repartir tots els seus documents quan va tornar definitivament al seu país uns anys després de la mort de Cassadó. Cassadó i Hara no van tenir fills –ella en tenia d'un matrimoni anterior– i a la mort de tots dos, els seus documents van quedar custodiats a la Universitat de Tamagawa amb la dificultat d'accés, tant per la distància geogràfica com idiomàtica, que comporta per als catalans i per a altres investigadors. Cal explicar aquests detalls per comprendre les vicissituds amb què es pot trobar una obra musical fins a arribar a sentir-se en un escenari, com va passar fa poc amb els dos seus *Quartets* inèdits, que a partir d'ara ja estan a l'abast en CD i en partitura mitjançant el segell Tritó.

Quartet Altimira

No tornarem a fer el lament habitual sobre el patrimoni musical del nostre país. És endebades, com ho demostra una vegada més aquesta “descoberta” o recuperació. Com va ser també el cas de Joan Manén, a Catalunya la generació del Modernisme va donar intèrprets virtuoses de categoria internacional que van triomfar als millors auditoris del món i que, a més de deixar la seva llegenda als escenaris i en alguna gravació, també van voler aconseguir la glòria artística component una obra devota dels respectius instruments, violí o violoncel, i molt característica d’una època en què la inquietud avantguardista anava trencant els motllos que encara quedaven del postromanticisme. Cassadó, com Manén, és un altre exemple paradigmàtic d’un intèrpret que domina el seu instrument i que utilitza una tècnica prodigiosa per escriure obres de bastant de dificultat, amb molts girs rítmics, amb un fort temperament melòdic i amb una predilecció pels nacionalismes d’una banda i de l’altra de l’Ebre, sigui el flamenc, la jota o la sardana. El cas és que totes aquestes referències apareixen d’una manera abundant i precisa en aquests *Quartets* que ja podem escoltar. Fins i tot, hi trobem una harmonització d’*El cant dels ocells* molt ben travada en el tercer moviment, l’*“Andante cantabile”* del tercer *Quartet*, que, de ben segur, s’estendrà ràpidament entre els bisos dels quartetistes. En la resta de moviments, també hi trobem estils arcaics, de perfum renaixentista, com en el tercer moviment del *Quartet núm. 2*, que es va sentir en primera audició el 1930 a càrrec del Quartet Laietà, i que també va practicar en obres ja difoses com la *Sonata nello stilo antico spagnolo* del 1925. També hi trobem al·lusions temàtiques a peces de virtuosisme instrumental, com al *“Vivace e con spirito”*, el segon moviment del *Tercer Quartet*, que recorden algunes de les seves obres més conegudes, com *La pendule, la fileuse et le galant*.

El *Primer Quartet* era l'únic que estava editat per Schott, data del 1929, i va ser estrenat pel Quartet Brunner de Berlín aquell mateix any. De fet, com també va passar a Eduard Toldrà, Cassadó va tenir una primavera compositiva esplendorosa i abundant abans de la guerra, en la seva joventut, que no va tenir continuïtat en la maduresa com tots hauríem desitjat, fos per les dificultats dels anys posteriors o per la necessitat de tirar endavant una carrera instrumental poc compatible amb les hores de reflexió que exigeix la composició musical. Segurament no és casualitat que parlem de dos instrumentistes de corda: Toldrà, violinista, més tard prestigiós director d'orquestra, i Cassadó, violoncel·lista, que van haver de bregar molt per aconseguir arribar a la singularitat que encara els honora i per la qual els recordem.

Cassadó tenia una facilitat especial per crear atmosferes sonores molt saboroses, més enllà del melodisme i del folklore. És una veu pròpia capaç de traspasar el llindar del temps i de l'espai, els països tan dispars que va unir amb la seva carrera, i mantenir-se vigent tant per a l'intèrpret com per a l'oient. Per això, cal felicitar el Quartet Altimira, com també han fet altres músics del nostre país i de fora, de tenir el coratge de treballar-lo amb rigor i devoció i oferir-lo al públic amb l'entusiasme de la joventut dels integrants: Maria Florea i Luis Peña als violins, David Andújar a la viola i Mariona Tuset al violoncel. Tots ells amb sonoritats ben plenes que saben traçar amb bona determinació i domini el dibuix puntejat i ple de sentiments exaltants i refinats que Cassadó va saber compondre en aquestes partitures.